

Rostás-Farkas György

A Nap gyermekei

Valamikor, nagyon régen, a világ kezdetének elején lehetett, amikor az ember napokig bolyonghatott, amíg egy másik emberrel találkozott. Nagyon nagy becsben tartották az ilyen találkozásokat, mert az emberek vágytak a hírekre, különösen azokra, amelyek külföldről érkeztek. Az idegenek szállást és meleg ételt adtak. Tátott szájjal hallgatták az érdekesbennél érdekesebb történeteket.

A cigányoknak abban az időben volt becsületük, szívesen fogadták őket a tábortüzeknél, s borzongva hallgatták az öreg cigány vajda történeteit.

– Most pedig elmesélem, hogy nekünk, cigányoknak, mitől van ilyen szép, barna színünk, mert tudjátok meg, hogy nekünk is ilyen sápadt színünk volt, mint amilyen nektek van. Bizony, barátocskám, valamikor mi is olyan sápkórosak voltunk, mint ti.

– Még ilyet, fehér romák! – szólt közbe hüledezve egy legény.

– Vad népek elűzték minket otthonainkból, leányainkat, asszonyainkat megbecstelenítették. Akik túléltek a borzalmas mészárlást, menekülni kényszerültek. Így lettünk mi hazátlanok, a világ vándorai. Mivel nem volt otthonunk, ruhánk is csak anyyi, amennyit magunkon viseltünk, kénzenfekvővé vált számunkra az a felismerés, hogy kezdetben olyan tájakon vándoroljunk, ahol szabad ég alatt is lehet aludni, ahol melegen süt a nap.

Reggel a kelő Nappal ébredtünk, s odatartottuk arcunkat a Nap sugarainak, mozdulatlanul sütkezettünk, mint a sasmadarak. S amikor szivacs-

ként magunkba szippantottuk az életet jelentő fényt, útra keltünk.

Csak nézett, nézett bennünket a Nap, minden reggel szívélyesen ránk mosolygott. Mi is nagyon szerettük a Napot, mert a mosolyából erőt merítettünk, s ezt tudta is a Nap, mivel már akkor is nagyon öreg volt, és az öregek mifelénk bölcsek.

Egy napon így szólt hozzánk a Nap: – Ide figyeljete, cigányok! Mit szólnátok hozzá, ha gyermekeimmé fogadnálak benneteket?

– Mire lenne jó ez nekünk? – kérdezte akadékoskodva az öreg jósaszonny.

– Nem is tudom... – gondolkodott félhangosan a Nap. – Talán azért, mert nekem nincsen gyermekem. Azért gondoltam rátok, mert ti szüntelenül úton vagytok, s én egész nap veletek lehetnék: óvnálak benneteket a bajtól, a veszedelemtől, s örökké az arcotokra varázsolnám a vidámságot...

– Kedves, drága Nap! – így szólt ükapám a Naphoz. – Bizony, el kéne nekünk a te gondoskodásod, atyai szereteted. Mi boldogan leszünk a te gyermekeid, ha szép bronzbarnára fested a bőrünket. Akkor az emberek már messziről felismernek bennünket, s tudják, mi a te fogadott gyermekeid vagyunk...

A Nap lenyúlt hosszú, sugaras kezével, és minden egyes romát bronzszínűre festett.

Nem győztünk betelni új bőrszínünkkel. De örömünk hamarosan ürömbe fordult, az emberek kezdtek irigykedni ránk, és bottal kergették el bennünket...

A tábortűznél megfagyott a levegő – az emberek lehajtott fejjel, szégyenkezve hallgatták az öreg vajda történetét.

– Akkor a Nap rosszat tett veletek – szólt közbe egy tíz év körüli legényke.

– Bizony-bizony, kisfiam, a Nap nem tudhatta, hogy a gőg és a büsz-

keség milyen indulatokat szabadít fel az emberek szívéből...

Ezért vándorolunk mi, cigányok, mert ha letelepednénk, akkor le kellene mondanunk bőrünk színéről, amely számunkra egyben a szabadság színe is...

A sündisznó története

Egyszer régen, Szentgyörgy-hegyen, szembejött velem Vendelke, a sündisznók fejedelme. Este volt, ragyogtak a csillagok, az egész erdőt vastagon borító avarrétegen, a hold fényében néha-néha megcsillant egy-egy esőcsepp. Ez tette varázslatossá az éjszaka félhomályát. A csöndet csak az előbukkanó sündisznó „lépteinek” zaja törte meg.

Szekérrel érkeztem erre az ősi táborozóhelyre, mely egykor őseim táborhelye is volt. A hosszú út fárasztó, kimerítő volt. Szememet alig tudtam nyitva tartani a fáradságtól, amikor szembe találtam magam az előző életemben már jól ismert Vendellel, a sündisznók fejedelmével. Megszólított.

– Emlékszel-e még rám, te Krónikás? Szentagnán találkoztunk utoljára, abban a templomkertben, ahol ragyogtak a gyertyák. (Saj andej ragana e memelya.) Ott voltam én harangozó.

– Emlékszem rád, hogyne emlékeznék. Hogy élsz, mi van veled, Sündisznócska?

– Hadd meséljem el neked életem történetét.

– Hallgatlak, Vendelke.

– Én is cigány voltam, az én őseim földje is India volt, mint a tiétek.

– És miért lettél sündisznócska, Vendelke?

– Népem ellen követtem el nagy bűnt, emiatt kell a földön sündisznóként élnem.

– Feloldoználak súlyos bűnöd alól, de tudnom kell, mit is követtél el.

Vendelke nagy zokogásban tört ki.

– Tudod, egyszer, nagyon régen, amikor a cigányok elhagyták őseik földjét, egy nagy-nagy titkot hordoztak, melyet évszázadokon keresztül megőriztek. Attól maradtak meg cigánynak, hogy a titkot nem árulták el senkinek. Tudták, hogy erejük őrizője ez. Nagy eskü alatt voltak, olyan eskü alatt, amelyet még őseik földjén tettek, mielőtt útra keltek.

– Mondd meg, mi volt az a kíséretés, amelyért elárultad titkunkat?

– Évszázadok óta őrzöm magamban, féltve, de neked elmondom. De az a kérésem, te Krónikás, te se áruld el soha, senkinek.

Közelebb húzódtam hozzá, s sutogóra fogta a hangját. Tekintetében mélységes emberi fájdalmat fedeztem föl. Mikor gyónását befejezte, előttem is fölrémlett egy holdvilágos erdő, egy patak, melyben épp szép, barna tündér fürdött; egy nem cigány. Majdnem elhagytam érte én is a kumpániánkat. De észhez tértem... Tudnunk kell, mi az az együvé tartó erő, ami száz éven át összetart bennünket. Az, hogy bízunk egymásban, egymást soha be nem csapjuk. Nemcsak tud-

juk, érezzük is, hogy – mi, cigányok – egyek vagyunk, sok testben egy szívként dobbanunk. Úgy egymáshoz tartozunk, ahogy karunk a testünkhöz tartozik – gondolkodtam el. S így szóltam:

– Érzem, hogy szívedből beszéltél és őszintén megbántad az emberek, a cigányok ellen elkövetett bűnödét. Elcsuklik a hangod? Sírásod lelked mélyéből fakad. Ne sírj! Nézz bátran a szemembe! Fogadd meg, ha feloldozlak a cigányok ellen elkövetett bűnöd alól, őket szolgálod majd hátralévő életedben. Tanuld meg, aki népét elárulja, az önmaga ellen is vétkezik. Ez emberemlékezet óta így van. A vétkesnek bűnhődnie kell. De én, népem örökös szolgája, ezennel megbocsátok neked, s feloldozlak bűnöd

súlya alól. És testvéremmé fogadlak! Jól vésd a fejedbe, ez nemcsak téged, mindkettőnket kötelez népünk iránti hűségre, alázatra. Fogadalmat kell tennünk, hogy méltósággal és örök hűséggel szolgáljuk, és soha, soha el nem hagyjuk, el nem áruljuk népünket. Kötelességünk hirdetni együvé tartozásunkat, büszkén vállalni cigányságunkat. Testvérem! Most már azt is tudnod kell, hogy mindkettőnnek kötelessége keserves példátat elmesélni a világnek.

– Köszönöm, Krónikás. Megfogadom szavad, s arra kérlek, vidd tovább, add tovább, amit elmondtam, hogy népünk okuljon belőle. Ne kövessenek el akkora bűnt, mely megfosztja őket emberi alakjuktól és méltóságuktól.

Az igazságtevő királyné

(Apám meséi nyomán lejegyezve)

Az erdőszélen élt egy szépségéről és okosságáról híres cigány lány a szüleivel. Egyszer arra lovagolt a király, és meglátta a lányt. Azon nyomban beleszeretett. Így szólt hozzá:

– Mától fogva te vagy a királyné. De van egy kérésem.

– És mi lenne az?

– Tudom, hogy te nagyon okos lány vagy, és mindig segítesz azoknak, akik hozzád fordulnak. Ígérd meg, hogy nálam nélkül nem adsz senkinek sem tanácsot!

– Szavamat adom rá! Úgy lesz, ahogy kívánod, felséges uram! Csak szeress, ahogyan én téged!

Nagy boldogságban éltek a palotában. Egy nap a király így szólt a lányhoz:

– Kedves feleségem! El kell utaznom, de nemsokára visszajövök!

– Rendben van, felséges uram!

– Ne feledd adott szavadat. Ha jön valaki tanácsot kérni, ne adj senkinek sem. Várjanak meg, amíg hazaérek!

– Úgy lesz, ahogy kívánod!

A király elutazott.

Másnap reggeltől estig esett az eső. Két koldus járt a sáros úton. Mindkettőjüknek volt felesége és egy-egy taligája. Az egyik koldus taligáját számár húzta, a másikat pedig maga a koldus és világtalan felesége. Időközben beesteledett. A palota mellett vertek sátrat. Mivel nagyon fáradtak voltak, hamar elaludtak. Éjjel a számár lefialt. A kis csacsi a vak asszony taligája alá vergődött. Mikor

reggel a koldus felkelt, odakiáltott a feleségének:

– Hé, asszony, idenézz! Megfiadzott a taligánk!

– Hála istennek! Most már nekünk is van szamarunk, nem nekünk kell húzni – mondta a vak asszony.

Amikor a másik koldus is felkelt, látja ám, hogy egy kis csacsi van odakötve a vak taligájához. Megdörzsölte a szemét, azt hitte, rosszul lát. A taliga nem fialhatott szamarat! Ez csakis az övé lehet. Odament a taligához, hogy a kis szamarat elhozza onnan. A másik ember nem engedte.

– Ez a szamár az enyém! Itt találtam a taliga alatt, csakis a taliga fialhatta!

– Hát már hogy mondhat ilyet! A szamár az enyém, az én szamaram fialta!

– Nem úgy van az! Enyém a szamár, mert a taliga alatt találtam, a feleségem is tanúsíthatja.

Addig-addig vitakoztak, amíg összeverekedtek. Jól helybenhagyták egymást. A nagy csetepatéra kijött a királyné a palotából.

– Jó napot, felséges királyné! – köszöntötték illendően.

– Jó napot, emberek! Miért vagytok ilyen nagy zajjal?

– Tégy igazságot, felséges királyné! Nekem van egy szamaram. Neki nem volt. Az éjjel a szamár lefialt. Ez az ember meg a kis szamarat a taligájához kötötte. Ő azt állítja, hogy a kis szamár a kocsija alatt volt, ezért a kocsi fialta a szamarat. Így a szamár az övé.

– Igenis, az enyém – szólt közbe a másik koldus. – A taliga alatt találtam. A feleségem is tanúsíthatja, ő is látta!

– Igen, miénk a szamár, én is láttam, hogy a mi taligánk alatt van! – mondta a vak asszony.

– Ha láttad, hát láttad! – mondta a királyné. – De én nem tehetek igaz-

ságot köztetek. Várjátok meg a királyt. Majd ő elrendezi a dolgotokat.

– És hol a király?

– A király elment a smaragdfolyóhoz aranykölest őrizni, mert a halak kijárnak a vízből és lelelegelik a kölest.

– Már megbocsásson, felséges királyné – szólt a vak asszony –, de hogy lehet az, hogy a halak kijönnek a vízből, amikor nincs is lábuk?

– Ez is olyan furcsa dolog, mint ahogy a vak lát, vagy hogy egy taliga szamarat fial.

A vak asszony nagyon elszégyellte magát. Közben a kis csacsi kötele eloldódott, és az anyjához ment szopni.

– Látjátok, emberek! Nem kell a királyt megvárnotok, a kis csacsi tudja az igazságot!

– De hát velünk mi lesz? – kérdezte a vak asszony. – Nekünk nincs szamarunk, magunk húzzuk a taligát!

– Kaptok tőlem egy szamarat! De most menjetek isten hírével.

– Nagyon köszönjük, felséges királyné asszony!

A koldusok sietve eltávoztak a palotából.

Estére hazaért a király. Megvacso ráztak, majd így szólt a feleségéhez:

– Mondd el, mi történt, míg távol voltam!

– Jött ide két koldus. Az egyiknek volt szamara, a másiknak nem. A szamár megellett, és a kis csacsi a másik koldus taligája alá került. A vak asszony is azt állította, hogy az övék a csacsi, hiszen ő is látta, hogy az ő taligájuk alatt van! Ezen aztán hajbakaptak. Mindketten a magukénak akarták a csacsit. Mondtam nekik, hogy várják meg, király uram, míg visszajössz a smaragdfolyó partjáról, ahol őrzöd az aranykölest a halaktól. A vak asszony erre megkérdezte, hogy hogyan jöhetnek ki a halak a vízből, amikor nincs is lábuk.

– És mit feleltél neki?

– Azt, hogy ez is csak úgy lehetséges, ahogyan egy taliga szamarat fial. Közben a kis csacsi éhes lett, és odament az anyjához szopni. Mondtam nekik, látjátok, a kis csacsi tudja az igazságot. Aztán kibékültek, és elmentek.

– Nem tartottad meg a szavad! Törvényt szabtál nélkülem!

– De kedves uram! A kis szamar adta az igazságot, ő tudta, ki az anyja!

– A lényegen ez nem változtat, megszegted a szavad, nem akarlak többé látni. A palotából egy dolgot vihetsz csak el, azt, ami neked a legkedvesebb!

– Jól van, kedves uram, elmegyek. De kérlek, búcsúzóul igyunk meg egy pohár bort.

– Rendben van.

A királyné kitöltötte az italt, és észrevétlenül altatót tett ura poharába. A király megitta a bort, és azon nyomban elaludt. A királyné behívatta a szolgálait. A királyt kopott gúnyába öltöztették, majd levitték a hintóba. A királyné apja kunyhójához hajtatott.

– Vigyétek be a királyt a házba, aztán elmehettek. Holnap délben legyenek itt. De egy percet se késsetek, mert a fejeteket vétetem!

– Igenis, minden úgy lesz, ahogy parancsolta, felséges királyné asszony!

A király csendesen aludt a gallyakkal fedett kunyhóban. A tetűk is csípni kezdték, és vakarózni kezdett.

– Jaj, hol vagytok?

– Csak aludj, jó helyen vagy!

– Azt álmodtam, hogy... jaj, valami belém csípett.

– Vakard meg!

A király már mindenütt vakaródzott. A sok csípéstől egészen felébredt. Látja ám, hogy valamiféle kunyhóban van, rajta meg ócska göncök.

– Hol vagytok?

– Itt vagy a szüleim kunyhójában.

– Hogy kerülök én ide?

– Hát elzavartál a palotából, és azt mondtad, azt vihetem magammal, ami nekem a legkedvesebb. Én téged hoztalak el.

– Idehallgass, te asszony! Belátom, hogy te nagyon okos vagy, pedig apád csak egy szegény cigány halászember. Visszaviszlek a palotába apáddal, anyáddal együtt. Meg tudsz-e nekem bocsátani, amiért elzavartalak?

– Meg, felséges király uram.

– Mától fogva te szabad meg a törvényt. Okos is vagy, ügyes is vagy, rád bízhatom az országot. És most mehetünk!

– Még nem lehet, majd csak holnap tizenkét órákor!

– Hogyhogy? – kérdezte a király.

– Majd meglátod.

Másnap, pontban tizenkét órákor megállt a hintó a kunyhó előtt. Mindannyian beültek, és hamarosan a palotába értek.

Telt-múlt az idő. Békében, szeretetben éltek. A nép is megszerette a királynét, mert okos törvényeket hozott. Máig is élnek, ha meg nem haltak.